

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

28.11.1998-ж. №412/1

ХҲЖДАН ЕРКИНЛИГИ ХӘМ ДИНИЙ ШӨЛКЕМЛЕР ХАҚҚЫНДА (жаңа редакция)

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген
22.05.2010-ж. 31/II-санлы ҚР Нызамы

1-статья. Нызамның мақсети

Бул Нызамның мақсети хәр бир адамның хўждан еркинлиги хәм динге сыйыныў хуқықын, динге мүнәсибетине қарамастан пуқаралардың тенлигин тәмийинлеў, сондай-ақ диний шөлкемлердиң жумысы менен байланыслы қатнасықларды тәртиплестириўден ибарат.

2-статья. Хўждан еркинлиги хәм диний шөлкемлер хаққындағы нызам актлери

Хўждан еркинлиги хәм диний шөлкемлер хаққындағы Нызам актлери Қарақалпақстан Республикалары Конституциясынан, усы Нызам хәм басқа нызам актлеринен ибарат.

Егер Өзбекстан Республикасы хәм Қарақалпақстан Республикасының халықаралық шәртнамасында «Хўждан еркинлиги хәм диний шөлкемлер хаққында»ғы Қарақалпақстан Республикасының Нызамында нәзерде тутылған қәделерден басқаша қәделер белгиленген болса, халықаралық шәртнама режелери пайдаланылады.

3-статья. Хўждан еркинлиги хуқықы

Хўждан еркинлиги - бул пуқаралардың қәлеген динди тутыў ямаса хеш қандай динди тутпаўдан ибарат кепилленген конституциялық хуқықы болып есапланылады.

Пуқара өзиниң динге мүнәсибетин, динди тутыўға ямаса динди тутпаўға, қудайға сыйыныўға, диний салт-дәстүрлерге хәм мәресимлерге, диний оқыўға қатнасыў ямаса қатнаспаў мүнәсибетин белгилегенде оны мәжбүрлеўге жол қойылмайды.

Кәмалат жасына жетпеген балаларды диний шөлкемлерге тартыў, сондай-ақ олардың еркине, ата-аналары ямаса олардың орнын басатуғын адамлардың еркине қарсы жағдайда динге оқытыўға жол қойылмайды.

Динди ямаса басқа исенимлерди тутыў еркинлигин әмелге асырыўда миллий қәўипсизликти хәм жәмийетлик тәртипти, басқа пуқаралардың өмири,

денсаўлығы хәм моралын, сондай-ақ хуқықларын хәм еркинликлерин қорғау ушын тек зәрүрли шеклеўлер болыўы мүмкин.

Сырт ел пуқаралары хәм пуқаралығы болмаған адамлар Қарақалпақстан Республикасы пуқаралары менен тең рәуиште хұждан еркинлиги хәм динди тутыу еркинлигинен пайдаланады хәм хұждан еркинлиги хәм диний шөлкемлер ҳаққындағы нызам актлерин бузғаны ушын нызамда белгиленген тәртипте жуўапкер болады.

4-статья. Пуқаралардың динге мүнәсибетине қарамастан тең хуқықлылығы

Қарақалпақстан Республикасы пуқаралары динге мүнәсибетине қарамастан Нызам алдында тең. Рәсмий актлеринде пуқаралардың динге мүнәсибетиниң көрсетилиўине жол қойылмайды. Пуқаралардың динге мүнәсибетине қарап олардың хуқықларын хәр қандай шеклеў хәм оларға тиккелей ямаса қосымша артықмашылықлар бериў, душпанлықты хәм өшпенликти қоздырыў, диний ямаса атеистлик исеними менен байланыслы олардың намысына тийиў, диний зияратларды аяқ асты етиў Нызамда белгиленген жуўапкершиликлерге (объектлер) алып келеди.

Хәрким өз исенимин бәнелеп Нызам менен белгиленген миннетлерди орынлаўдан бас тартыўға ҳақылы емес. Бир миннетти орынлаў орнына диний исенимлерди сылтаў етип, басқа миннетти орынлаўға тек нызам актлеринде нәзерде тутылған жағдайларда ғана жол қойылады.

5-статья. Динди мәмлекеттен ажыратыў

Қарақалпақстан Республикасында дин мәмлекеттен ажыратылған. Бир динниң ямаса бир неше динниң басқа динлерден бирер артықмашлықларын белгилеўге ямаса шеклеўге жол қойылмайды.

Мәмлекет хәр қыйлы динлерге сыйынатуғын пуқаралар менен хеш қандай динге сыйынбайтуғын пуқаралар, хәр қыйлы динлердиң диний шөлкемлери арасында маўасалы хәм хұрметли қатнасықларды орнатыўға жәрдемлеседи, хәр қыйлы динлер менен конфессиялар арасында бир-биреўди қарама-қарсы қойыўға хәм қатнасықларды кескинлестириўге, душпанлықты күшейтиўге қаратылған диний хәм басқа көзсизликке, экстремистлик хәрекетке жол қоймайды. Мәмлекет диний конфессиялар арасындағы тынышлық хәм татыўлықты қоллап-қуўатлайды. Бир диний конфессиядағы динге сыйыныўшы (диндар)лардың басқасына киргизилиўине қаратылған хәрекетлер (прозелитизм), сондай-ақ басқа хәр қандай миссионерлик хәрекетлерине тыйым салынады. Белгиленген нормалардың бузылыўында айыпкер болған адамлар Нызамға муўапық жуўапкершиликке тартылады.

Мәмлекет диний шөлкемлерге қандай болмасын мәмлекетлик ўазыйпаларды орынлаўды жүклемейди, олардың нызамға қарсы болмаған жумысына араласпайды. Диний шөлкемлер мәмлекетлик ўазыйпаларды

атқармайды. Мәмлекет диний шөлкемлердің жұмысын хәм атеизмди үгит-нәсиятлаў бойынша жұмысты қаржы менен тәмийинлемейди.

Қарақалпақстан Республикасында диний көзқарастағы сийсий партия хәм жәмийетлик хәрекетлерди, сондай-ақ, республикадан сыртта дүзилген диний партиялардың филиалларын хәм бөлимлерин дүзиўге хәм олардың хәрекет етиўи (жұмыс ислеўи) не жол қойылмайды.

Диний шөлкемлер хәрекеттеги нызамлардың талаптарын орынлаўы шәрт. Динди мәмлекетке хәм Конституцияға қарсы үгит-нәсиятлаў, душпанлықты, өшпенликти, миллетлераралық алаўызлықты оятыў, мораллық негизлерди хәм пуқаралық татыўлықты бузыў, жала, жағдайды турақсызландырыўшы жалған-алжасықларды тарқатыў, халық арасында қорқыныш пайда етиў хәм мәмлекетке, жәмийет хәм адамға қарсы қаратылған басқа хәрекетлерди ислеў мақсетинде пайдаланыўға жол қойылмайды. Терроризм, наркобизнес хәм шөлкемлескен жынаятшылыққа жәрдемлесетуғын, сондай-ақ басқа ғәрезли мақсетлерди нәзерлеўши диний шөлкемлер, ағымлар, секталар хәм басқа да топарлардың хәрекетине тыйым салынады.

6-статья. Мәмлекетлик уйымлардың хәм пуқаралардың өзін-өзи басқарыў уйымларының диний шөлкемлер менен өз ара қатнасықлары бойынша ўәкиликлери

Мәмлекетлик уйымлар менен диний шөлкемлердің өз-ара қатнасықларын муўапықластырыў хәм хұждан еркинлиги және диний шөлкемлер хаққындағы нызам актлериниң орынланыўын қадағалаў Өзбекстан Республикасы Ўзирлер Мәкемеси жанындағы Дин ислери бойынша комитетке жүкленеди. Комитеттиң хуқықый статусы Өзбекстан Республикасы Ўзирлер Мәкемеси тәрепинен тастыйықланған Реже менен белгиленеди.

Қарақалпақстан Республикасы Ўзирлер Кеңеси, районлар, қалалар хәкимликлери, жергиликли өзін-өзи басқарыў уйымлары тийисли аймақта хұждан еркинлиги диний шөлкемлер хаққындағы Нызам актлериниң орынланыўы ушын Нызам бойынша жуўапкер болып табылады.

7-статья. Билимлендириў хәм дин

Қарақалпақстан Республикасында билимлендириў тараўы диннен ажыратылған. Билимлендириў саласының оқыў бағдарламаларына диний тәлимниң киргизилиўине жол қойылмайды.

Қарақалпақстан Республикасының пуқараларының дүньялық тәлим алыў хуқықы олардың динге болған қатнасықларына қарамастан тәмийин етиледи.

8-статья. Диний шөлкемлер

Қарақалпақстан Республикасы пуқараларының динди тутыў, сыйыныў, диний салт-дәстүрлерди хәм мәресимлерди биргеликте атқарыў мақсетинде

дүзилген ықтыярлы бирлеспелери (диний жәмийетлер, диний оқыу орынлары, мешитлер, хәм басқалар) диний шөлкемлер болып табылады.

Диний шөлкем Қарақалпақстан Республикасының 18 жасқа толған хәм Қарақалпақстан Республикасы аймағында турақлы жасаушы жүзден кем болмаған пуқараларының басламасы менен дүзиледи.

Тийисли конфессияға қараслы диний шөлкемлердің жумысын мууапықластырыу хәм бағдарлап барыу ушын олардың Қарақалпақстан Республикасы бойынша бирден-бир Орайлық басқарыу уйымы (буннан кейин „Орайлық басқарыу уйымы“ деп аталады) дүзилиуи мүмкин.

Орайлық басқарыу уйымы кеминде сегиз аймақлық дүзилмеде (район хәм Нөкис қаласы) жумыс алып барып атырған, тийисли конфессияның дизимге алынған диний шөлкемлери ўәкиллериниң шөлкемлестириу жыйналысы тәрәпинен дүзиледи.

Диний шөлкемлер Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик ўәзирлигинде дизимге алынғаннан соң юридикалық тәрәп статусына ийе болады хәм нызам актлеринде нәзерде тутылған тәртипте өз жумысын әмелге асырыуи мүмкин.

Тийисли диний мағлыўматқа ийе болған Қарақалпақстан Республикасының пуқаралары диний шөлкемниң басшылары болыуи мүмкин. Диний шөлкемлер басшылығына Қарақалпақстан Республикасының пуқарасы болмаған адамлардың кандидатурасы Ўзбекстан Республикасы Ўәзирлер Мәкемеси жанындағы Дин ислери бойынша комитет пенен келисип алынады.

9-статья. Диний оқыу орынлары

Диний шөлкемлердің орайлық басқарыу уйымлары диний хызметкерлерди хәм өзлерине зәрүрли диний қәнигеликлерге ийе басқа да хызметкерлерди таярлау ушын диний оқыу орынларын дүзиуе ҳақылы. Диний оқыу орынлары Қарақалпақстан Республикасының Әдиллик ўәзирлигинде дизимге алынғаннан кейин ҳәрекет етиу ҳуқықына ийе болады.

Жоқары хәм орта диний оқыу орынларында тәлим алыу ушын пуқаралар Қарақалпақстан Республикасының „Билимлендириу ҳаққында“ғы Нызамына мууапық улыўма мәжбүрий орта тәлим алғаннан соң қабыл етиледи.

Диний оқыу орынларында диний пәнлерди оқытып атырған адамлар диний мағлыўматқа ийе болыу хәм өз жумысларын тийисли орайлық басқарыу уйымының рухсаты менен әмелге асырыуи тийис.

Жеке тәртипте диний тәлим бериу қадаған етиледи.

10-статья. Диний шөлкемлердің уставы

Диний шөлкемлердің уставы төмендеги мағлыўматларды өз ишине алған болыуи керек:

диний шөлкемниң атамасы, түри, мөкан жайы, қайсы динге қараслылығы; мақсети, ўазыйпалары хәм жумысының тийкарғы түрлери;

жұмысын шөлкемлестіріуі және тоқтатыуі тәртіби;
 дүзилісі және басқаруы ұйымлары;
 қаржы дәрежелері және ұсы шөлкем ішіндегі, сондай-ақ оннан тысқарыдағы мүлкілік қатнасықтары;
 уставқа өзгерістер және қосымшалар киргізіуі тәртіби;
 ұсы диний шөлкемге тийісілі басқа мағлыұматлар.
 Орайлық басқаруы ұйымларына иіе диний шөлкемлердің уставлары ұсы басқаруы ұйымлары менен келісілген болыуы тийісі.

11-статья. Диний шөлкемлерді дізімге алыу

Қарақалпақстан Республикасында диний шөлкемлерді дізімге алыу Қарақалпақстан Республикасы Әділік үзірлігі тәрелінен Нөкіс қаласында Қарақалпақстан Республикасы Үзірлер Кеңесі Баслығының ұсы салалар бойынша орынбасары жанындағы дін іслері бойынша үкілі менен келісілген жағдайда әмелге асырылады.

Диний шөлкемлерді дізімге алыу ұшін төмендегі хұжетлер ұсынылады: жалпы саны жүден кем емес Қарақалпақстан Республикасы пуқараларының басым бөлегінің қол қойған арзасы:

диний шөлкемнің уставы;

шөлкемлестіріуі жыйналысының баянламасы;

диний шөлкемнің жайласқан орнын тастыйықлаушы хұжет;

мәлекетлік бажы төленгенлігі хаққында хұжет. *(ҚР ЖК 22.05.2010-ж. 31/II-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерістер кирітілген)*

Диний шөлкемлерінің орайлық басқаруы ұйымын дізімге алыу ұшін төмендегі хұжетлер ұсынылады:

шөлкемлестіріуі жыйналысы (конференциясы)ның баслығы және хаткері қол қойған арза;

диний шөлкемлер Орайлық басқаруы ұйымының уставы;

шөлкемлестіріуі жыйналысы (конференциясы) ның баянламасы;

шөлкемлестіріушілердің үкілігін тастыйықлаушы хұжетлер;

басшы ұйымының жайласқан мекан жайын тастыйықлаушы хұжет;

мәлекетлік бажы төленгенлігі хаққында хұжет. *(ҚР ЖК 22.05.2010-ж. 31/II-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерістер кирітілген)*

Диний шөлкемлер және де олардың Орайлық басқаруы ұйымларын дізімнен өткеріуі хаққында арза берілген күннен баслап бір айлық мүдетте көріп шығылады.

Әділік үзірлігі қосымша материаллар талап етіп алыуға және тийісілі ұйымлардың эксперт жуұмағын алыуға хақылы. Бундай жағдайда қарар дізімнен өткеріуі хаққында арза берілген күннен баслап үш айлық мүдетте қабыл етіледі.

Диний шөлкемнің уставына киргизилген қосымшалар хәм өзгерислер диний шөлкемди дизимге алыўдағы тәртип хәм мүддетлерде дизимге алыныўы тийис.

Диний шөлкемлер басшыларының шөлкем уставын мәмлекетлик уйымлардан дизимнен өткерийден бас тартыўы Нызам хұжжетлерине муўапық жуўапкершиликке алып келеди.

Диний шөлкемлердиң жумысының өз уставына муўапықлығын бақлаў диний шөлкемди дизимге алған уйым тәрәпинен әмелге асырылады.

Диний шөлкемлердиң дизимнен өтпей хәрекет етиўине жол қойған лаўазымлы адамлар Нызам хұжжетлерине муўапық жуўапкер болады.

12-статья. Диний шөлкемди дизимге алыўдан бас тартыў

Егер диний шөлкемнің уставының режелери хәм басқа хұжжетлери усы Нызам яки Қарақалпақстан Республикасының басқа нызам актлериниң талапларына қайшы келсе, оны дизимге алыўдан бас тартылыўы мүмкин.

Диний шөлкемди дизимге алыўдан бас тартылғанда бас тартыў тийкарлары көрсетилген қарар жазба түрде арза ийелерине жибериледи. Диний шөлкемнің басламашылары устав нызам актлерине муўапық жағдайға келтиргеннен соң, уставты дизимге алыў ҳаққындағы арза менен тийислисинше Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик ўәзирлигине қайтадан мүрәжат етиў ҳуқықына ийе.

Диний шөлкемди дизимге алыўдан бас тартқанлығы ямаса Әдиллик ўәзирлиги тәрәпинен усы Нызам талаплары бузылғанлығы үстинен судқа шағым етилиўи мүмкин.

13-статья. Диний шөлкемнің жумысын тоқтатыў

Диний шөлкемнің жумысы ол өзин-өзи тарқатып жибергенде ямаса усы Нызамның, сондай-ақ Қарақалпақстан Республикасының басқа да нызам актлериниң шәртлери бузылған жағдайда тоқтатылыўы мүмкин.

Диний шөлкемнің жумысын тоқтатыў ҳаққындағы қарар оны дизимге алған уйым тәрәпинен қабыл етиледи. Бул қарар үстинен судқа шағым етилиўи мүмкин.

14-статья. Диний салт-дәстүрлер хәм мәресимлер

Диний шөлкемлер қудайға еркин сыйыныў ямаса диний жыйналыслар өткерий ушын қолайлы орынларды дүзиў хәм оларды сақлаў, сондай-ақ зияратлаў орынларын сақлаў ҳуқықына ийе.

Қудайға сыйыныў, диний салт-дәстүрлер хәм мәресимлер диний шөлкемлер жайласқан жердеги мешитлерде, зияратлаў орынларында қәбирстанлықларда, зәрүрли жағдайларда пуқаралардың қәлеўи бойынша олардың үйлеринде өткериледи. Емлеўханаларда, әскерий даўалаў мәкемелеринде (госпиталларда), егеделер хәм майыплар үйлеринде, дәслепки қамақ және жазаны

өтеу орынларындағы ибадат етиулер менен диний тутымлар сол жердеги пухаралардың өтенишине байланыссыз өткізіледі.

Диний мәресім хәм сыйыныу имаратларынан сыртта өткерилетуғын улыуға ибадат етиулер, диний салт-дәстүрлер менен мәресімлер Қарақалпақстан Республикасы нызам актлеринде белгиленген тәртіпте әмелге асырылады.

Қарақалпақстан Республикасы пуқараларының (диний шөлкемлердің хызметиндегилерден басқа) жәмийетлик орынларда қудайға сыйыныуға арналған кийимлеринде жүриуине жол қойылмайды.

Диний шөлкемлер динге сыйыныушылардан мәжбүрий пул жыйымлары хәм төлеулер өндириуіге, сондай-ақ оларға қарсы адамның абырайын, қадир-қымбатын кемситиуіши шараларды қолланыуға ҳақылы емес.

15-статья. Диний шөлкемлердің меншиги

Диний шөлкемлердің өз қаржылары есабынан сатып алынған ямаса исленген (дөретилген), пуқаралар, жәмийетлик бирлеспелер ўәсият қылған ямаса мәмлекет тәрәпинен берилген, сондай-ақ сырт елде жайласқан хәм нызам актлеринде нәзерде тутылған басқа тийкарларда алынған, өз жумысын тәмийинлеу ушын зәрүр болған жайлары, имаратлары, сыйыныу қураллары, өндириллик, социаллық хәм қайырқомлық объектлери, ақша қаржылары хәм басқа мал-мүлклер олардың меншиги болыуы мүмкин.

Диний шөлкемлердің меншик ҳуқықлары Нызам менен қорғалады.

16-статья. Мәмлекет меншигиндеги мүликтен пайдаланыу

Диний шөлкемлер мәмлекетлик уйымлары тәрәпинен шәртнама тийкарында берилетуғын жайлардан хәм мүлклерден өз мүтәжлери ушын пайдаланыуға ҳақылы.

Тарийх хәм мәдениат естеликлери болып табылатуғын объектлер менен затларды диний шөлкемлерге пайдаланыу ушын берилу нызам актлерине муўапық әмелге асырылады.

Диний шөлкемлер ушын жер ажыратыу хәм диний имаратлар қурыу белгиленген тәртіпте Қарақалпақстан Республикасы Ўәзирлер Кеңесинин, тийислисинше қала хәм район ҳәкимликлеринин руқсаты менен белгиленген тәртіпте әмелге асырылады.

17-статья. Өндириллик хәм хожалық жумысы

Диний шөлкемнің орайлық басқарыу уйымлары уставтағы мақсетлерден келип шығып, Қарақалпақстан Республикасы нызам актлерине муўапық баспа, өндириллик қайта тиклеу, қурылыс, аўыл хожалық хәм басқа кәрханаларды, қайырқомлық мәкемелерин (баспаналар, емлеуханалар) дүзиуіге ҳақылы.

18-статья. Өз жумысын тоқтатқан диний шөлкемлердің мүлклерине бийлик етиў

Диний шөлкемлердің жумысы тоқтатылғаннан кейин оларға пайдаланып турыў ушын берилген мүлклер оның бурынғы ийелерине қайтарылады.

Диний шөлкемлердің жумысы тоқтатылған жағдайда, оларға қараслы мүлкине ийелик етиў олардың уставы ҳәм нызам хўжетлерине муўапық әмелге асырылады.

Кредиторлардың талаптарын қанаатландырыў ушын өндириў-ге қаратылыўы мүмкин болмаған сыйыныўға тийисли мүлклердің дизими диний шөлкемлердің усынысына муўапық Қарақалпақстан Республикасы Ұзирлер Кеңеси тәрәпинен белгиленеди.

Мийрасхорлары болмаған ҳалда, мүлк мәмлекеттиң меншигине өтеди.

19-статья. Диний әдебиятлар ҳәм диний мақсеттеги буйымлар

Диний шөлкемлердің орайлық басқарыў уйымлары диний мақсеттеги буйымларды, диний әдебиятлар менен диний мазмундағы басқа да мағлыўматларды Өзбекстан Республикасы ҳәм Қарақалпақстан Республикасы нызам актлеринде белгиленген тәртипте жетистириўге, сыртқа шығарыўға, сырттан алып келиўге және таратыўға ҳақылы.

Сырт елде баспадан шығарылған диний әдебиятларды алып келиў ҳәм таратыў олардың мазмуны нызам актлеринде белгиленген тәртипте экспертизадан өткерилгеннен соң әмелге асырылады.

Диний шөлкемлердің орайлық басқарыў уйымы тийисли руқсатнама алғаннан соң динге сыйыныў буйымларын ислеп шығарыў ҳәм таратыў ҳуқықына тек ғана өзи ийе болады.

Диний экстремизм, сепаратизм, өшпенлилик ҳәм алааўызлық идеяларын өз ишине алған басылымларды, кино, фото, аудио өнимлерин ҳәм сол тәризли басқа да өнимлерди таярлаў, сақлаў ҳәм таратыў нызам актлерине муўапық жуўапкершиликке алып келеди.

20-статья. Диний шөлкемлердің қайырқомлық жумысы

Диний шөлкемлер қайырқомлық ҳәм мийрим-шәпәт жумысларын әмелге асырыўға ҳақылы.

21-статья. Диний шөлкемлерде мийнет қатнасықлары

Диний шөлкемлерде мийнет шәртамалары (контрактлары) бойынша ислейтуғын пуқараларға Өзбекстан Республикасының мийнет ҳаққындағы нызам актлери қолланылады.

22-статья. Диний шөлкемлердин халықаралық байланыслары

Диний шөлкемлер ҳурметленетуғын орынларды зиярат етиў ямаса басқа диний илажларға қатнасыў мақсетинде ызам актлерине муўапық халықаралық байланыслар менен қарым-қатнасықлар орнатыўға ҳақылы.

23-статья. Хўждан еркинлиги ҳәм диний шөлкемлер ҳаққындағы ызамды бузғанлығы ушын жуўапкершилик

Хўждан еркинлиги ҳәм диний шөлкемлер ҳаққындағы ызамларды бузыўда айыплы лаўазымлы адамлар, диний шөлкемлердин хызметинде болғанлар ҳәм пуқаралар Өзбекстан Республикасы менен Қарақалпақстан Республикасының ызам актлеринде белгиленген тәртипте жуўапкершиликке тартылады.